

*) Dle Galla projevuje se „Smysl pro hájení osoby a majetku“ právě tak udatností generála jako svárliivosti jistého studenta, který v hospodách počínal hádky a při shaslých svících pobídl své odpůrce; u obou byl příslušný orgán právě tak vyvinutý jako u hezké dámy, která v svém mládí se ráda přestrojovala za chlapce a pak na ulicích se prala s uličníky, a u jiné dámy, která své služebné trýznila a tloukla. Orgán pro vraždu jest dobře vytvořen jak u vraha, tak u řezníka a kuchařky, která svou krvelačnost ukáží na zvířatech; náklonnost k této základní vlastnosti přiměla prý jistého studenta věnovati se chirurgii, lékárnického učeníka státi se katem a syna bohatého kupce státi se řezníkem.

silnou vrstvou houbovitého tkaniva kostového (spongiosa) oddělena a modelují se detaily na jejím povrchu jinými činiteli, především svalstvem; neboť tam, kde se upínají svaly a vazy, sesílí se kost a vznikají hrany, hrboly, výběžky a jiné nerovnosti, které nemají vztahu k částem mozku v hloubce uloženým. Tato námitka byla Gallovi záhy učiněna, a on hleděl ji vyvrátiti, což se mu však nepodařilo. Také modelace čela, která zavdala příčiny, sem umístiti velký počet orgánů, jest působena útvary, jež nejsou v nižádné souvislosti k mozku, tak vzduchovými dutinkami čelními, výběžky k opoře kostí jařmových, sesílením kostí čelních na místech hrbolů čelních (od nichž počíná vzrůst těchto kostí) atd. Podobně byla námitka, že v střední čáře nemohou býti uloženy žádné orgány mozkové (ač tam Gall stanovil právě několik velmi význačných), poněvadž zde probíhá pod kostí v duplikatuře tvrdé pleny mozkové silný splav krevní, Gallem jen málo zeslabena tvrzením, že splav ten zaujímá úzký pruh a že vedle něho jsou dotyčné orgány párovitě uloženy. Při stanovení a lokalisaci orgánů počínal si pak Gall zcela nekriticky a nevědecky. Místo aby zkoumal činnost mozku, hledal pro „fakulty“ předem stanovené bez dostatečné kontroly příslušné orgány. Jak čistě spekulativně si počínal, jest nejlépe patrné z toho, že pro všechny důležité vložky nalezl místa na klenbě lebeční, kdežto ho nenapadlo některé umístiti na prostornou spodinu. Experimentů nikdy neprováděl a jeho úsudky ze srovnávací anatomie jsou zcela nepřipustné. Když na lebkách šelem poznával mohutný vývin orgánů „pro vraždění“ ve vyvýšenině, která mírumilovným převýkavcům chybí, aneb na lebce bobra vložku pro stavitelství, na lebkách zpěvných ptáků vložky pro hudbu, nepovážil, že lebka těchto zvířat již pro různost kousacích ústrojů musí býti zcela různě stavěna. Opačným pochodem, t. j. vyhledáváním orgánů u zvířat dle zkušeností na člověku získaných musí ke stejné nesprávným výsledkům vésti; bylo na př. k tomu poukázáno, že lebka gorilly prozrazuje dle frenologických zásad velkou bohobojnost tohoto veleopa. Také výsledky zkoumání hlav a lebek různých národů nesvědčí — jak *Retzius* obšírněji doložil — pro správnost frenologie. Nepředpokaté vyšetření jednotlivých případů dokazuje pak přímo nesprávnost Gallovy lokalisace funkcí mozkových. Tak nalezl na př. *Topinard* mezi 24 lebkami vrahů vyvýšeninu na místě Gallova organu pro vraždění v 14.5%, ale mezi 24 lebkami poctivých Pařížanů v 15.30%.

Konečně svědčí proti Gallově frenologii výsledky moderního badání, o nichž se níže stručně zmíním. Ale dříve dlužno si povšimnouti pokusů svůdnou theorii Gallova jinými pomůckami, i měřením (kranio-metrií), aneb dle povšechnějších zásad udržovati.

Přední frenolog anglický *G. Combe* postupoval při svém šetření tak, že šikmou čarou oddělil čelní krajinu věnovanou intelektu a dále čarou vodorovnou, skrze hrboly čelní a temenní vedenou, orgány pro animalní vložky (při spodině) od orgánů pro morální vložky (při temenu srv. obr. 15.), zachovávaje dále podrobnou lokalisaci Gallova. Tím způsobem nalezl na př. u brémské travičky M. G. Gescheovy nápadně nízkou klenbu lebeční, naopak u černocha Eustacha, který v bouřích St.-Doming-

ských projevil značnou obětavost a věrnost k bělochům, vysokou klenbu, t. j. značně vyvinuté orgány morality. S našeho hlediska má ovšem tento

doklad malou cenu, poněvadž v prvním případě šlo nejspíše o nepřičetného mikrocefala, kdežto Eustach může býti také prohlašován vlastně za zrádce svých potlačených soukmenovců.

C. G. Carus hleděl frenologii přivést v souhlas s poznatky nauky o vývoji (embryologie) obratlovců. Dle něho sestává mozek z tří částí, odpovídajících původním třem váčkům embryonálním: přední (mozkové hemisféry s nervem čichovým) jest prý orgánem duše, poznání, porovnání a úsudku; střední (čtyřhrbolí s nervy zrakovými) jest sídlem vjemů uvědoměných a orgánem pocitů; zadní (malý mozek se sluchovými nervy) jest sídlem pudů, vášní, vůle a pohlavního života. Těmto třem částem odpovídají tři „základní obratle lebeční“, na nichž jest dle *Carusa* také vývin příslušných částí mozku (orgánů) a tudíž dokonlost duševních schopností a vlastností patrný. Značný vývin přední části mozku a lebky svědčí dle toho o velké inteligenci, vývin střední nebo zadní části o převaze slepých vášní a svévole. Ale ani tato povšechná lokalisace funkcí mozkových nebyla vědecky doložena.

Pozoruhodné jsou snahy českého lidumila MDra *K. S. Amerlinga* využítkovati domnělé poznatky fysiognomie a frenologie pro výchovu a pro spořádání životosprávy jednotlivce i celých národů a tím směřovati k blahu lidstva. *Amerling* zkonstruoval si zvláštní systém, do něhož různé povahy lidské zařadil; jednotlivé typy označil zvláštními názvy a přiváděl je v souvislost s jednotlivými tóny hudby, takže jich poměr k sobě odpovídal harmonii nebo disharmonii. Tak rozeznával: I. *Brachycefaly*, pedionomy, s krátkými, kulatými lebkami; sem patří: heurinom s pudem vynalézání (tón c),

dioiket s pudem rodinným (dis), patridonom s pudem vlasteneckým (b), mimet s pudem napodobovacím (d), chremat s pudem po zisku (g), homilet s pudem společenským (e). Jak tvar hlavy prozrazuje, jest myšlení „kruhovitě“ s obtížným uvědoměním vlastního „já“, ale s jediným ohniskem, které vede ke koncentraci myšlení na jeden bod jako u heurinoma. — II. *Dolychocefaly*, dlouholebci, oronomi, diakrii s elliptickým myšlením (dvě ohniska). Sem patří lidé s vysokými vědomostmi. Jelikož uvědomění vlastního „já“ jest snadné, vyskytuje se u nich často vyvinutý pud po vládě, pánovitost (archinom = fis), ctižádostivost (timonom = f), smysl pro výchovu a vyučování (synagor = a). — III. *Bathycefaly*, orthocefaly s hlubokými, sloupcovitými hlavami, hydronomi, s hlubokými vědomostmi. Myšlení se děje parabolicky s obtížným uvědoměním vlastního „já“ a s periferickým badáním, aneb hyperbolicky, po případě s druhým, exotickým ohniskem. Sem náležejí zvláště lidé s pudem náboženským (hosionom = h), smířovacím (exilast = gis), sebezachovacím (psychozot = cis). — „Sokratický pud“ kladl *Amerling* do středu všech.

Dle *Amerlinga* se manifestovaly tyto typy postupně v dějinách biblických, v klassické mythologii a v dějinách filosofie. Tak odpovídá heurinomovi — Nephthali — Thomáš — Apollo — Aristoteles psychozotovi — Josef — Bartoloměj — Ceres — Stílpo atd. Dále vyhledával *Amerling* jisté vztahy těchto typů k jednotlivým soustavám těla lidského, k stáří, k obydlí, ke kultuře atd. Tak trvá na př. první stupeň člověka od narození do 7. roku a podobá se přírodě v lednu, při čemž soustava dýchací vrcholí a pud po věděni má převahu. Potrvá-li

MATIEGA